

روانشناسی تحولی (فصل ۵)

دکتر شاهیپور احمدی

1

اشاراتى بر روانشناسى رشد

➤ جنبه هاى رشد

➤ دوره هاى رشدی

فروید و نقش او در روانشناسی

سه سطح آگاهی

کاملاً یادم هست --- تا اندازه ای یادم هست --- اصلاً یادم نیست

1. سطح آگاه (آنچه که الان در حال انجام آن هستیم)

2. نیمه آگاه

3. ناخودآگاه (بخش بزرگ از روان انسان است)

دوستت دارم و دانم که تویی دشمن جانم

از چه با دشمن جانم شده ام دوست ندانم

ساختهای شخصیت

■ نهاد

از لحظه تولد وجود دارد و کاملاً در سطح ناخودآگاه (ناپخته، تکانشی و غیر منطقی) و پیرو **اصل لذت**

■ من

در قسمت آگاه مغز است و انرژی نهاد را براساس محدودیتهای بکار می گیرد و پیرو **اصل واقعیت** است.

■ من برتر

در نتیجه ممنوعیتهای اجتماع و پدر و مادر ساخته می شود و وجدان اخلاقی را شامل می شود. برای نیل به کمال عمل می کند.

مراحل روانی جنسی

- هر مرحله با یک منطقه شهوت زا مشخص می شود. هر مرحله تعارضی دارد که باید حل شود، نشود ناکامی ایجاد می کند که بخشی از شخصیت می شود.
- ناکامی یا ارضا بیش از حد می تواند در یکی از مراحل خاص رشد تثبیت ایجاد کند
- **تثبیت** یعنی دلبستگی در یکی از مراحل رشد.

ادامه مراحل

➤ مرحله دهانی

➤ مرحله مقعدی

➤ مرحله آلتی

➤ مرحله نهفتگی

➤ دوره تناسلی (شهوانی)

سه دوره اول اصلی هستند تا ۷ سالگی و دو دوره بعد با پختگی جنسی و رفتار بزرگسالی همراه است.

انتقاد به فروید

➤ نظریه هایش با روشهای آزمایشی کمتر تست شده است

➤ سوگیری در نمونه گیری (از مراجعان خود انتخاب می کرد که مشکل عاطفی داشتند.)

➤ براساس آسیب شناسی است نه آدم های سالم.

اریکسون

➤ شاگرد فروید بود- نظریه او را دستکاری کرد--- رشد را تا ۵-۶ سال نخست درست ندانست بلکه در طول زندگی ادامه دارد

➤ ۸ مرحله را اشاره کرده و بنام مراحل رشد روانی- اجتماعی معروف است.

➤ فروید به پیامدهای منفی و اریکسون به نتایج مثبت دوره های رشدی اشاره داشت. به هر حال اگر در دوره های قبلی دچار شکست شدیم می توانیم مراحل بعد جبران کنیم

مراحل رشد روانی - اجتماعی

- مرحله 1: اعتماد در برابر بی اعتمادی (تولد تا یک سالگی)
- مرحله 2: خودگردانی در برابر شرم و تردید (1 تا 3 سالگی)
- مرحله 3: ابتکار در برابر احساس گناه (3 تا 5 سالگی)
- مرحله 4: کوشایی در برابر احساس حقارت (6 تا 11 سالگی)
- مرحله 5: هویت در برابر سردرگمی نقش (11 سالگی تا اواخر نوجوانی)
- مرحله 6: صمیمیت در برابر انزوا (21 سالگی تا 40 سالگی)
- مرحله 7: باروری در برابر بی حاصلی (40 سالگی تا 65 سالگی)
- مرحله 8: یکپارچگی در برابر پریشانی و رکود (بالای 65 سالگی)

دل‌بستگی

➤ عبارت است از رابطه عاطفی پایداری که شخصی با شخص دیگری برقرار می‌کند.

➤ دو تبیین در مورد دل‌بستگی:

دورنمای تکاملی

دورنمای دوم بر چشم انداز یادگیری تکیه دارد

دیدگاه تکاملی

► **جان بولبی** طرفدار فروید و کردارشناس به پایه های زیستی رفتارهای دلبستگی اعتقاد داشت. ---الگوهای زیستی رفتار کودک مثل **گریه و خنده** که امکان توجه و تبعای زیست او را رقم می زند.

پس طبق نظریه تکامل گرایی کودک برای ورود به اجتماع به طور زیستی **برنامه ریزی** شده است و از بدو تولد وجودی اجتماعی است.

چشم انداز یادگیری

- دلبستگی محصول فرایند اجتماعی شدن است
- با شروع شیر دادن به کودک و تقویت کننده بودن آن برای کودک و سپس آرام شدن او و حتی لبخند او تقویت متقابل می‌شه برای مادر و این جریان موجب دلبستگی می‌شه.

مراحل دلبستگی از دید ماری اینسورث

➤ **دلبستگی اولیه:** در دو سه ماه اول زندگی کودک با شنیدن اصواتی و لبخند زدن به چهره های خاص شروع میشه و چون بینایی اش تکامل نیافته هنوز نمیتوان این دلبستگی را کیفی تر شاهد بود

➤ **دلبستگی در شکل گیری:** بین دو تا ۶ ماهگی

بینایی قوی شده و برخی چهره ها را بردیگری ترجیح می دهد و تمیز غریبه از آشنا

➤ **دلبستگی واقعی:** از ۷ تا ۲۴ ماهگی به طول می انجامد

با جا بجا شدن و قدرت حرکت به خود به شکل فعال ابتکار عمل را بدست می گیرد

رفتارهای او روییک شخص خاص و عمدتاً والدین متمرکز می شود و دلبستگی خاص می شود

ادامه

- کودکی که دلبستگی خوبی دارد می تواند دورشود و دراطراف کنجکاوی کند
- یکی از جلوه های دلبستگی خاص کودک اضطراب جدایی است
- **اضطراب جدایی** از ۸ ماهگی شروع و در ۱۳ تا ۱۵ ماهگی به اوج می رسد
- پایداری شی هم به این قضیه کمک می کند
- **ترس از غریبه** ها هم در ۸ ماهگی رخ می دهد.
- دلبستگی ممکن است در فرهنگ های مختلف اشکال متفاوتی داشته باشد

دلبستگی چند گانه

➤ از آغاز ۲۴ ماهگی به بیش از یک شخص دلبسته می شود اما در حالت بحرانی به یک فرد خاص بیشتر متمایل می شود

➤ مادر بیشتری فردی است که به کسی دلبسته می شود

جایگاه پدر در دلبستگی

- مردان نیز به اندازه زنان آمادگی دارند که وظایف مادری را عهده دار شوند
- نحوه تربیت کودک توسط مادر و پدر با هم متفاوت است
- هرچه کودک پدر خود را در سنین پایین از دست دهد پیامدهای منفی بیشتری خواهد داشت.
- غیبت پدر به پسر بچه ها بیش از دختر بچه ها اثر می گذارد

انواع دلبستگی

آزمایش موقعیت نا آشنا اینزورث

➤ **دلبستگی ایمن** (۶۰ درصد کودکان) با بزگشت مادر کودک از مادر استقبال می کرد، کمتر عصبانی بود و درخواست بغل می کرد.

➤ **دلبستگی نا ایمن** شامل:

گریزان (۱۰ درصد) نمی خواستند مادرشان را ببینند

دوسوگرا (۲۰ درصد) از کنجکاوی در محیط اجتناب می کردند در بازگشت مادر تمایل به تماس بدنی داشتند و در عین حال به وول خوردن و گریه کردن و پس زدن مادر می پرداختند

آشفته (اخیرا کشف شده اند و برای سازگاری راهبردی ندارند)

نتیجه

➡ کودکان ایمن در بزرگسالی نیز اجتماعی تر و با عزت نفس بالا هستند و رابطه آنها در مهد کودک با مربیان نرمال است

خویشتن پنداری (من کیستم)

- منظور مجموعه افکار، احساسات و نگرشهایی است که هر کس در باره خود پرورش می دهد
- اولین مرحله خویشتن پنداری کودک را به این آگاهی می رساند که متمایز از دیگران است، یعنی خویشتن وجودی و این در نتیجه کنش متقابل بین کودک و محیط حاصل میشود.
- آزمایش نشان دادن عکسهای نوزادان به آنها و جلو آینه قرار گرفتن رنگ مالیدن به دماغ آنها و تعداد کمی از کودکان زیر ۱۲ ماه واکنش نشان دادند

نظریه لوویس و بروکس - گیون

➤ کودکان در ۴ مرحله به خویشتن پنداری می رسند

1. بدو تولد تا ۳ ماهگی (به شدت جذب چهره انسان می شود)
 2. ۳ تا ۸ ماهگی (به کمک شاخصهای بینایی شناسایی قیافه خود را آغاز می کند)
 3. ۸ تا ۱۲ ماهگی: (کودک به ساختن خویشتن پنداری خودبه عنوان یک پدیده دائمی و مجهز به کیفیتهای پایدار آغاز می کند)
 4. سال دوم زندگی (کودک کلیه ویژگی های جسمی خود را که موجب تمایز با دیگری است را شناسایی می کند)
- خویشتن اختلافی:** دستیابی به این توانایی باعث می شود رشد کودک در عرصه های دیگر (عاطفی، شناختی و اجتماعی) نیز تسهیل شود

عزت نفس (چه ارزشی دارم)

- احساسات و عقایدی که در باره تواناییها، شایستگی ها و ویژگی های خود داریم، عزت نفس ما را تعیین می کند
- برخی رفتارهای والدین در شکل گیری عزت نفس قوی نقش دارد مثل احترام به عقاید کودکان، اجازه به شرکت در برخی تصمیم گیری ها و
- تحقیقات نشان میدهد عزت نفس خوب از شکست های تحصیلی ، دشواری های یادگیری، بزهکاری، سوءاستفاده از مواد مخدر و خودکشی جلوگیری می کند

هویت جنسی : یکی از عناصر تشکیل دهنده خویشتن

- **هویت جنسی** یعنی مفهومی که شخص از خود به عنوان مرد یا زن دارد
- نقشهایی که افراد در یک اجتماع ایفا می کنند که برحسب جنس، تعریف و نسبت داده می شود نقشهای جنسیتی می نامند. رفتار مورد انتظار از زنان و مردان
- اکثر مردم در این مورد از هنجارهای جامعه پیروی می کنند.

کسب هویت جنسی دیدگاه های مختلف

■ نظریه روانکاوی

به عقیده فروید کودک از بدو تولد و از نظر روانی دو جنسیتی است و زمانی از هویت جنسی خود آگاه می شوند که قضیه عقده ادیپ و الکترا برطرف شده و همانند سازی صورت می گیرد

■ نظریه یادگیری اجتماعی:

کودک در بدو تولد خنثی است و بر اثر تقلید مشاهده و تربیتی جنسی که دریافت می کند در نقشهای خود فیکس می شوند **(بندورا)**

نظریه شناختی:

نظریه کلبرگ در این مورد مطرح است. کلبرگ بر این باور است که کودک اول هویت جنسی خود را می پذیرد بعد براساس انتظاراتی که از یک پسر یا دختر انتظار می رود ایفای نقش می کند و لی در نظریه بندورا برای دریافت پاداش این کار را می کند

تصورات قالبی جنسی

انتظارات و نقشهایی که بزرگترها تقویت میکنند. مثلاً وقتی پسر کارمورد پسندی انجام می دهد با پاداش های کلامی نظیر قهرمان، محکم مقاوم و برای دخترها ملیح، زیبا یا خوشگل بکار می رود

یا در بحث انتخاب عروسک ها و توصیه های والدین